

מראי מקומות- מנחות צ"ט

וע' ביד דוד דהעיר דלכאו' הו"ל לאסור משום בל תוסיף, וגם הוי חולין בעזרה. ובזה כ' דאפשר דכיון דהנביא אמר דצריכין לעשות אלו השלחנות, א"כ גם לענין לחם הפנים נאמר כן. אלא דהק' דעכ"פ במנורה עדיין ק', איך הדליקו כל אותן מנורות בשבת, הרי איך מותר לחלל שבת בקבע ע"פ נביא.

וע"ש שכ' דאולי אה"נ, לא היו מדליקין ומטיבין אותן נרות בשבת [וצע"ק, הרי אין הנביא אומר להם לחלל שבת, אלא שאומר בנבואה מהו באמת מצות הדלקת נרות בבית עולמים, וממילא הותר בשבת, וצ"ע].

(ה) **אלא מה אני מקיים ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים, וכו'-** הק' החק נתן, תינח קרא דשלחנות, י"ל דהיינו בשתי שלחנות באולם, אבל קרא דמנורה מאי איכא למימר. וכ' דאולי "לבערם" קאי על נרות דמנורת משה, אבל כ' דדוחק הוא, וצ"ע.

(ו) **מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון- ע' ברמב"ן על התורה (דברים י', א')** שהביא מש"כ רש"י שם, שהיו שני ארונות במדבר, א' שעשה משה וא' שעשה בצלאל. והביא הרמב"ן דעוד אי' במדרש דהלוחות היו מונחים בארון של בצלאל, והשברי לוחות בשל משה. אלא דהק' הרמב"ן עליו מהגמ' דהכא, דלוחות ושברי לוחות מונחים בארון, דמשמע דבארון א' היו. ולכן פי' הרמב"ן דארון של משה הי' נגנו לאחר שנעשה ארונו של בצלאל.

(ז) **ת"ח שסרח, אין מבזין אותו בפרהסיא- פי' המהרש"א,** דהיינו דאין מנדין אותו בפרהסיא, כדאי' במו"ק.

(ח) **כל המשכח דבר א' מתלמודו עובר בלאו- כ' בכתר ראש (מהגר"ח מוואלאזין, אות ס"ז),** "בענין השוכח דבר א' ממשנתו, זה קאי על הראשונים שלמדו בעל פה". אולם ע' בשלחן ערוך הרב (הל' ת"ת, ב', ד'), שכ' "וגם עכשיו שנכתבה תורה שבעל פה, ויוכל לעיין בספרים מה ששכח, אי"ז מועיל כלום, כי מיד ששכח עובר בלאו קודם שיעיין, כמו בימיהם שעובר בלאו בשעה ששכח, אף

(א) **מכדי, שלחן כמה משוך מן הכותל, שתי אמות ומחצה, וכו'-** פרש"י, שיהא כהנים הנושאים ב' סדרים יכולים להוליך זה בצד זה, וכו'. ויש לעי', למ"ד דלא היו מסדרין על שלחנות של שלמה, א"כ למה היו צריכין לאותן ב' אותו ומחצה כלל. וכ' הטהרת הקודש דהתוס' ישנים ביומא דכ' דצריך עכ"פ שיהיו השלחנות ראויין לסידור, ולכן שפיר היו צריכים לאותן אמות. אלא דהק', למה היו צריכין שיהיו הכהנים יהיו יכולים להלוך זה בצד זה, תסגי בהא דיכולים להלוך זה אחר זה, ע"ש מש"כ ליישב זה [וצ"ע כוונתו].

(ב) **כתלמיד היושב לפני רבו- פרש"י,** נמוך הימנו, כך אותם של שלמה נמוכין משל משה, דבית המקדש הי' משופע, ולצד מערב מגביה יותר. כ' השפת אמת דלא מצא בשום מקום שיהי' רצפת בהמ"ק משופע, ולכן כ' לפרש דלא כרש"י, דלצד מערב, שהוא קרוב לקדשי קדשים, קרי מעלה, ולצד מזרח קרי למטה, אפי' הי' הרצפה שוה.

(ג) **עשרה שלחנות עשה שלמה ולא היו מסדרין אלא על של משה- אי' בחי' הגר"ח על הש"ס (שמ"ז),** דמה דס"ל להך מ"ד דעשה שלמה י' שלחנות ולא סידר אלא על של משה, הביאור הוא דנהי דהי' הכל בכתב לעשות עוד שלחנות, ומסתמא הי' הנבואה לעשות השלחנות כמו של משה, אבל לא הי' דין שלחן ללחם הפנים אלא אחד, ומשום דבפרשה דלחם הפנים דמשכן, דשם נצטוה במצות הלחם הפנים, לא הי' אלא שלחן אחד.

(ד) **ר' אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרין- פרש"י,** פעמים בזה ופעמים בזה. ומבואר מדברי רש"י דלעולם לא עשו אלא סידור א' של לחם הפנים. אבל ע' בילקוט שמעוני (מלכים א', אות קפ"ה), דאי' שם "ואע"פ שעשה שלמה עשר שלחנות, לא הי' מסדר לחם הפנים תחלה אלא על של משה... ואח"כ הי' מסדר על כולן... ואע"פ שעשה שלמה עשר מנורות, לא הי' מבעיר תחלה אלא על של משה... ואח"כ הי' מבעיר כולם."

(ג) **המשמר תורתו וכו'** - כ' השפת אמת, דמדוייק בלשון ריש המימרא, דנקרא "תורתו", דכיון דמשמרו הו"ל תורתו, אבל אם אינו משמרה הו"ל "תורה", ולא תורתו.

(ד) **על של שייש נותנים לחם הפנים בכניסתו- פרש"י**, להראות שמעלין בקודש. וכ' הטהרת הקודש, דמש"כ רש"י בעמוד א' דעשה כן לפוש, אי"ז סתירה לדבריו כאן, דלא הי' כוונתו שהיו צריכים לפוש, אבל דלמעשה הניחום הלחם ופשו, והכל לפי טעם דהכא, להראות דמעלין בקודש.

(טו) **וארבעה כהנים נכנסין, וכו'** - הק' השפת אמת, למה הי' רק כהן א' מסדר הו' לחמים, ואילו היו צריכין ב' כהנים לב' בזיכין. וכ' דאולי קבלה היתה בידם. והוסיף עוד דנראה דמאלו הד' כהנים, היו הב' הנכנסין בלחם החדש ממשמר הנכנס, והב' נוטלין מהמשמר היוצא. וכ' דלפי"ז יוצא דהמשמר היוצא היו מקטירין הבזיכין, אבל כ' דבאמת זה תלוי במח' בסוף סוכה, ע"ש. וע' במקדש דוד (כ"ב, ב'), שכ' דמה שהיו צריכין ב' כהנים לב' בזיכין, היינו משום דסילוק בזיכין הי' עבודה כקמיצה, ולכן הי' צריך להיות בימין, וממילא היו צריכין ב' כהנים. וכן סידור בזיכין הי' עבודה, ולכן הי' צריך ימין, וממילא ב' כהנים. ומה שהיו צריכין ב' כהנים לשאת הלחם, י"ל בפשיטות, דכהן א' לא הי' יכול לשאת כל הי"ב חלות בעצמו.

(טז) **אלו מושכין ואלו מניחין** - כ' הרש"ש דע"כ היו צריכין ליטול הסניפין, ולכן לכאו' מוכרח דלא גזרו על הסניפין כמו שגזרו על הקנים לעיל.

(ז) **חל להיות בע"ש, שעיר של יוה"כ נאכל לערב** - הק' הקבא קשייתא (קו' צ'), הרי אי' בזבחים (לג:), דאפי' בלאו שיש בו כרת, בנוגע חלק של אותו לאו שאין בו כרת, אמרי' עשה דוחה לא תעשה. וא"כ, לימא דמצות עשה דאכילת קדשים דוחה הלא תעשה דיו"כ, דהא מצות אכילת קדשים בכזית, ואיסור כרת דיו"כ הוא בככותבת, וא"כ למה לא אכלו ביוה"כ, דלכל היותר הי'

שאח"כ יחזור וישאל מרבו וילמדנו מה ששכת. ועוד, שמצות התורה לא תשתנה בשנינו הדורות, ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים".

(ט) **עובר בלאו** - ע' ביד דוד שהביא שהרמב"ם לא הביא לאו זה, וגם הרמב"ן שהביאו, ביאר דהלאו הוא לשכוח מעמד הר סיני, ולא לדבר אחד מתלמודו. וביאר היד דוד דס"ל להרמב"ם ורמב"ן דכל זה דסוגיין אסמכתא בעלמא הוא, והוכיח זה מהא דסותר ר"ל דברי עצמו, דכאן ס"ל דהשמר ופן הי' רק לאו א', ואילו ביומא (פא.) מבואר דס"ל דאם נכתב השמר ופן על דבר א' הוי ב' לאוויין, ולכן הוכרחו מזה לפרש דכאן הוי אסמכתא בעלמא. אולם כ' דעדיין ק' לשי' הסמ"ג והסמ"ק דס"ל דהוי מצוה ממש, וע"ש מש"כ לפרש לדעתם.

(י) **רנב"י אמר בג' לאוויין** - הק' המהרש"א, למה רק ג', הרי כמו דכתי' השמר ב' פעמים, כן כתי' פן ב' פעמים, וא"כ לכאו' הו"ל ד' לאוויין, וצ"ע.

(יא) **יכול אפי' מחמת אונסו, וכו'** - הק' הנתיבות הקודש, מהו הה"א דאפי' מחמת אונסו, הרי כלל הוא בכל התורה כולה דאונס רחמנא פטרי'. ומעיקרא רצה לתרץ דאולי הכוונה הוא לענין זכות התורה, דנהי דאינו נענש, אבל מהכ"ת שיש לו זכות התורה, קמ"ל דכיון שלמד כל ימיו, וכו', אז עדיין יש לו זכות התורה. אבל כ' דלא משמע כן, אלא דעל הלאו קאי. ולכן כ' דה"א דכיון דביטול תורה הוא כנגד כל העבירות כולם, א"כ ה"א דאפי' אם שכח תלמודו מחמת אונס, כגון שלא הי' לו פנאי ללמוד, ולכן שכח תלמודו, ה"א דצריך לפרוע הזמן ביטול בלילה וכדו', ובלא"ה עובר, קמ"ל דאינו עובר אא"כ מסירם מלבו.

(יב) **במסירם מלבו הכתוב מדבר** - כ' התוס' יו"ט (אבות ג', ח'), דהיינו שישב ויפנה לבו לבטלה, ובזה יסירם מלבו. וע"ש שהביא שיש ג' מדרגות במסיר מלבו, וכ' לפרש כ"א ע"פ דברי חז"ל במקום אחר.

לאו הכי לא מיפטר [וכ' דכן מוכח הסוגיא דהכא, וצ"ע כונתו בזה].

(כב) אר"י משום רשב"י, אפי' לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית, וכו'- העיר הראמ"ה, הרי רשב"י הוא המ"ד בברכות (לה:): דלא ס"ל להיתר דואספת דגנך, ואילו ר' ישמעאל דהתם, דס"ל לאותו היתר, אמר כאן דצא ובדוק אם יש זמן שהוא לא יום ולא לילה, ולכאור' הפכו שיטתם. וביאר דר' ישמעאל דס"ל הנהג בהן מנהג דרך ארץ, זהו רק היתר לדרך ארץ, אבל ללמוד סתם חכמת יונית אין לה היתר. ואילו רשב"י, דס"ל דאין היתר ברור של דרך ארץ, ידע דהרבה מתנאים עשו מלאכתם, וגם איכא קראי על זה, וא"כ, כיון דאין היתר דואספת דגנך, ע"כ ההיתר הוא דכל הקרא דלא ימוש הוא רק על פעם א' בשחרית ופעם א' בערבית [והוא חי' גדול בהבנת הסוגיא דהתם, ולכאור' הגמ' שם לא משמע כן כלל, וצ"ע].

(כג) ופליגא דר' שמואל בר נחמני, וכו'- כ' המהרש"א דיצא ג' שיטות בדבר, שי' רשב"י דחייב ללמוד פעם א' ביום ופעם א' בלילה, ושי' ר' ישמעאל דצריך ללמוד כל היום וכל הלילה, ושי' ר' שמואל בר נחמני, דכל הפסוק הוא רק לברכה. אולם ע' בלקוטי הלכות (זבח תורה ד"ה מדבריו) דכ' דהא ודאי צריך האדם ללמוד תמיד, דכתי' ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם, בשבתך בביתך, וכו'. ולכן ביאר דכ"ע מודו דחייב ללמוד תמיד, ובמי שא"א לו, סגי בהא דקבע עתים לתורה ביום ובלילה. וכל המח' הוא לענין אם קיים פסוק זה, רשב"י ס"ל דקיים הפסוק גם אם לא למד אלא פעם א' ביום ופעם א' בלילה, ור' ישמעאל ס"ל דאינו מקיים הפסוק א"כ לומד יום ולילה ממש, ורשב"נ ס"ל דקרא רק בברכה קאמר [ולדבריו מיושב גם הסתירה בדברי רשב"י ור"י הנ"ל, ופשוט].

חצי שיעור ואסור בלאו בעלמא [ולכאור' דוחק לומר דאה"נ, אלא דאפשר לקיים שניהם ע"י הבבליים, דלא משמע הכין].

(יח) והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי- כ' התוס' יו"ט דאין בה משום דם האברים, דקיי"ל דכל זה דוקא בדפריש, אבל בלא פריש מותר, ולכן הי' מותר אפי' בלא מליחה.

(יט) והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי- ע' בעולת שלמה שהביא מה שחקר המשנה למלך (יסודי התורה ה', ח', ד"ה יש לחקור) לענין אכילת מצוה, האם יוצא מצות אכילת מצוה אם אוכלו שלא כדרכו. וכ' העול"ש דלכאור' ממתני' מבואר דיצא, שהרי יש מצוה באכילת קדשים, ואכלום שלא כדרכו. אלא דכ' דיש לדחות, דהיו מולחין הבשר, ובזה קיי"ל דאי"ז שלא כדרכו, שהרי בשר חי שהוא מלוח אינו מוקצה בשבת, דחזי לאכילת אדם, אלמא דאי"ז נחשב שלא כדרך אכילה. וע"ע בבית הלוי (ג', נ"א, ד'), דלפי שיטתו דמצות אכילת קדשים שאני מכל שאר מצות אכילה, שהרי אין המצוה חוב על גוף האדם, אלא המצוה על הקרבן שיהי' נאכל, א"כ י"ל דמשו"ה מהני אכילה שלא כדרך אכילתו [נויש לע"י בזה, דאם שלא כדרך אכילתו לאו אכילה הוא בכלל, א"כ הא גם בקדשים צריך להיות מעשה אכילה, ואולי הוא פי' החסרון דשלא כדרך אכילתו באר"א, וצ"ע].

(כ) וסידר החדשה ערבית- כ' הקרן אורה דלכאור' הלשון משמע דהיינו דסידר החדשה במוצאי שבת, אבל א"א לומר כן, דמצותו לערכו בשבת דוקא, ועל כן על כרחך ערבית דקאמר היינו בין הערבים.

(כא) אר"י משום רשב"י, אפי' לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית, וכו'- כ' הר"ן בנדרים (ח.), דלאו דוקא דאדם יכול לפטור עצמו בק"ש שחרית וערבית, דחייב ללמוד תמיד כפי כוחו, אלא הביאור הוא דמה שהוא מפורש בקרא הוא ק"ש שחרית וערבית, ולכן יכול למיחל שבועה על תוספת לימוד ע"ז [אבל לכאור' מגמ' לא משמע כן, דמשמע דזהו קיום דלא ימוש, ולכן הוי איסור או מצוה לאומרו לע"ה, ואולי ס"ל להר"ן דמה דאי' התם דיכול לפטור עצמו בק"ש וכו' אינו כמו השי' דכאן דקיים לא ימוש ע"י ק"ש של שחרית וערבית, וצ"ע]. וע"ע בריטב"א שם, דכ' דהא דאמרי' שם דאי בעי פטר נפשי' בק"ש של שחרית וערבית, היינו בדלא אפשר לו, דצריך להשתדל קצת היום בפרנסתו, הא